

NORGES HØYESTERETT

Den 6. februar 2009 avsa Høyesterett dom i

HR-2009-00326-A, (sak nr. 2008/1726), straffesak, anke over dom,

I.

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Marit Bakkevig)

mot

A

(advokat Ivar Sveen)

II.

A

(advokat Ivar Sveen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Marit Bakkevig)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bårdsen**: Saken gjelder straffutmåling ved seksualforbrytelser.
- (2) Det nasjonale statsadvokatembetet satte 13. desember 2007 A født 17. juni 1974 under tiltale, hvor de alvorligste enkeltstående forholdene gjelder to overtredelser av straffeloven § 195 første ledd annet straffalternativ, i form av flere samleier med to piker – én like under 12 år og én på 13 år (post I).
- (3) Tiltalen gjelder videre et stort antall overtredelser av straffeloven § 200 annet ledd annet punktum, jf. tredje ledd (post II). Over en treårsperiode fra 2004 kom domfelte i kontakt med en rekke piker mellom 9 og 16 år via Internett og ved bruk av mobiltelefon. Han

forledet dem til å vise seg avkledd for ham ved hjelp av web-kamera og programmet MSN. Domfelte fikk også en del av pikene til å utføre seksuelle handlinger med seg selv mens han så på via MSN, og til å sende ham seksuelt betonte bilder av seg selv. Jeg skyter inn at MSN er et dataprogram som blant annet kan overføre elektronisk tekst, fotografier, tale og levende bilder direkte mellom to eller flere datamaskiner via Internett. Materialet kan enkelt lagres hos mottakeren og distribueres videre.

- (4) Endelig omfatter tiltalen overtredelser av straffeloven § 204 a første ledd bokstav a i form av produksjon, besittelse og formidling av barnepornografisk materiale og materiale som seksualiserer barn (post III).

- (5) Kristiansand tingretts dom 8. februar 2008 har slik domsslutning for straffekravets del:

”I. A, født 17.06.1974, frifinnes for 7 – syv overtredelser av straffeloven § 200, 2. ledd 2. punktum jf. 3. ledd.

II. A, født 17.06.1974, dømmes for:

- 2 – to overtredelser av straffeloven § 195 1. ledd, 2. straffalternativ
- 31 – trettien overtredelser av straffeloven § 200, 2 ledd, 2. punktum jf. 3. ledd
- 15 – femten overtredelser av straffeloven § 200, 2. ledd, 2. punktum
- 5 – fem overtredelser av straffeloven § 204 a første ledd bokstav a

Straffen settes til fengsel i 4 – fire – år, jf. straffeloven § 62 og § 59 annet ledd.

Varetekt kommer til fradrag med 327 dager.”

- (6) A ble også pålagt å betale oppreisningserstatning til flere av de fornærmede – 100 000 kroner til de to fornærmede for overtredelsen av straffeloven § 195, og 20 000 kroner til hver av de identifiserte fornærmede for overtredelsen av straffeloven § 200 annet ledd annet punktum jf. tredje ledd.

- (7) Etter domfeltes anke over lovanvendelsen for så vidt gjaldt overtredelsene av straffeloven § 200 annet ledd annet punktum jf. tredje ledd, over straffutmålingen og over erstatningsfastsettelsen, avsa Agder lagmannsrett 16. oktober 2008 dom som for straffekravets del har slik slutning:

”I tingrettens dom vert gjort følgjande endringar:

1. A, fødd 17. juni 1974, vert dømd for

- 25 – tjuefem – brot på straffelova § 200 andre ledd andre punktum, jf. tredje ledd.
- 21 – tjueen – brot på straffelova § 200 andre ledd andre punktum.

2. Straffa vert sett til fengsel i 4 – fire – år og 3 – tre – månader.”

- (8) Dommen av avsagt under dissens, i det én av lagdommerne stemte for en straff på 3 år og 9 måneder.

- (9) Påtalemyndigheten har anket over straffutmålingen. A har anket over lovanvendelsen med hensyn til om overtredelsen av straffeloven § 200 annet ledd annet punktum er begått under særdeles skjerpene omstendigheter, jf. tredje ledd, og over straffutmålingen. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 10. desember 2008 ble straffutmålingsankene tillatt fremmet.

- (10) *Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke fører frem, slik at straffen må skjerpes i forhold til lagmannsrettens dom.*
- (11) Jeg ser først på straffutmålingen for de enkelte hovedposter i tiltalen.
- (12) A er funnet skyldig i to overtredelser av straffeloven § 195 første ledd annet straffalternativ, jf. tiltalens post I bokstav a og b.
- (13) Det første tilfellet gjelder B, som er født 23. februar 1994. Hun var ennå ikke fylt 12 år da overgrepene fant sted. Om hendelsesforløpet uttaler tingretten, som lagmannsretten har sluttet seg til, blant annet følgende:

”Den 4. februar 2006 leide tiltalte en hytte på X Camping i Y. Tiltalte hadde avtalt å møte B. De to hadde på forhånd hatt samtaler på MSN og på webkamera, hvor fornærmede hadde vist seg naken for tiltalte på hans oppfordring. Før møtet på hytta hadde det vært samtaler mellom dem, om at de skulle ha seksuelt samkvem. De to traff hverandre på hytta og etter ca. 1 time hadde tiltalte flere samleier med B. Tiltalte hadde med seg videokamera og tok flere videoopptak av fornærmede. Opptakene skjedde etter første samleie og er av klart seksuell karakter idet de viser fornærmedes underliv og bryster og er fokusert på dette.”

- (14) Det ble ikke brukt prevensjon ved noen av samleiene.
- (15) Den forutgående seksuelt betonte kontakten via MSN er en del av grunnlaget for fellelsen etter straffeloven § 200, jf. tiltalens post II. For det samlede bildets skyld gjengir jeg følgende om dette fra tingrettens dom, som også lagmannsretten har vist til:

”I januar 2006 – februar 2007 forledet han B, født 23. februar 1994, til å kle av seg foran webkamera, beføle seg selv på bryster og kjønnsorgan og masturbere mens han så på. Han sendte henne også en rekke meldinger hvor han blant annet skrev av han ønsket å ha seksuell omgang, herunder samleie, med henne. Ved flere anledninger masturberte han foran webkamera mens hun så på ...

Fornærmede var 11 år da forholdet startet. Bildene/filmene har et stort omfang og er av grov karakter. Tiltalte lagret bildene/opptakene på sin PC, og var i et pedofilt nettverk noe som medfører at spredningsfaren var stor. Tiltalte har brutt den tilliten han bygde opp hos fornærmede og utnyttet henne til egen seksuell tilfredsstillelse.”

- (16) Hendelsesforløpet som ledet frem til samleiene i campinghytta er også utover dette graverende. Jeg viser spesielt til at domfelte oppnådde kontakten med fornærmede etter tips fra en annen barnemisbruker, og at domfelte allerede før han kontaktet henne var klar over at hun var, og sto i fare for å bli, misbrukt av andre. Av hensyn til helheten refererer jeg også fra tingrettens dom for så vidt gjelder oppreisningserstatning til B:

”B har fått store psykiske problemer i ettertid. Hun går til behandling og har også vært innlagt på ungdomspsykiatrisk avdeling for behandling. B er i ferd med å utvikle spiseforstyrrelse og har alvorlige symptom på psykiske vansker. Retten legger til grunn at hun vil ha behov for tett oppfølging over lang tid. Hun har behov for ekstra tiltak både i skole og hjemmesituasjonen. Bs atferd er ikke aldersadekvat, men er forstrekt i forhold til alder og modningsnivå. B er frarøvet flere år av sin barndom.”

- (17) Det andre tilfellet under dette hovedpunktet i tiltalen gjelder C, født 11. november 1993. Lagmannsretten har også her vist til tingrettens redegjørelse. Jeg gjengir følgende fra denne:

”Retten finner bevist at tiltalte i perioden desember 2006 til like før han ble pågrepet i mars 2007 hadde kontakt med C født 11.11.1993. Tiltalte ble kjent med C på nettet via chattekanaler og senere holdt de kontakt på MSN. Tiltalte var klar over at fornærmede bare var 13 år, og utgav seg for å være Stian 16 år gammel da han opprettet kontakten med fornærmede. Etter en stund opplyste han til fornærmede at han var 20 år. Fornærmede var ikke klar over hans virkelige alder før hun kom i politiavhør.

Tiltalte opparbeidet seg tillit til fornærmede som ble veldig forelsket i ham. Fornærmede betraktet dette som et kjærlighetsforhold og følte at hun i tiltalte hadde en person som forstod henne og hjalp henne i relasjon til personlige problemer hun hadde. Tiltalte var klar over at fornærmede hadde personlige problemer og utnyttet dette til å skape tillit. Retten legger til grunn at tiltalte møtte fornærmede ved 3 anledninger og at han ved disse anledninger hadde bestilt hotellrom på ---- hotell i Z. De tre anledningene var fra 16. – 17.12.06, fra 20. – 21.01.07 og fra 17.- 18.2 2007 ... Tiltalte brukte ikke prevensjon, men gav fornærmede angrepille etter samleie ved de to siste møtene.”

- (18) Også her utgjør den forutgående seksuelt betonte kontakten en del av grunnlaget for fellelsen etter straffeloven § 200, jf. tiltalens post II, og jeg gjengir også for Cs vedkommende det tingretten – med tilslutning fra lagmannsretten – skriver om dette:

”I februar 2006 – mars 2007 forledet han C, født 11. november 1993, til å kle av seg foran webkamera, beføle seg selv på bryster og kjønnsorgan, føre gjenstander inn i skjeden og masturbere mens han så på. Han sendte henne også en rekke meldinger hvor han blant annet beskrev detaljert hvordan han ønsket å ha seksuell omgang, herunder samleie, med henne ...

Fornærmede var 12 år da forholdet startet. Bildene/filmene har et stort omfang og er av grov karakter. Tiltalte lagret bildene/opptakene på sin PC, og var i et pedofilt nettverk noe som medfører at spredningsfaren var stor. Tiltalte har brutt den tilliten han bygde opp hos fornærmede og utnyttet henne til egen seksuell tilfredsstillelse.”

- (19) Ettersom de to overtredelsene av straffeloven § 195 som jeg har redegjort for, gjelder samleie, har de hver for seg en strafferamme på fengsel fra 2 til 15 år. Når de pådømmes samlet, er rammen fengsel fra 2 år og 1 måned til 20 år.
- (20) Samleiene er oppnådd ved det jeg oppfatter som pågående og planmessig adferd fra domfeltes side over lang tid, med sikte på å bygge opp fortrolighet og tillit. Dette er klart straffskjerpende, jf. Rt. 2006 side 40 avsnitt 15. Pikene var etter det jeg må legge til grunn, spesielt sårbare og mottakelige for domfeltes initiativ. For begge de fornærmede er det tale om flere samleier, for Cs del ved tre ulike anledninger over en periode på ca. to måneder. Skadepotensialet for de fornærmede er massivt og uoversiktlig, og det er på det rene at i hvert fall den ene av pikene er påført det jeg oppfatter som varige psykiske skader.
- (21) Jeg antar at fengselsstraffen for hvert av tilfellene bedømt isolert ville ligge omkring to år og seks måneders fengsel. Samlet vurdert mener jeg straffen for de to overtredelsene av straffeloven § 195 ligger omkring tre år og seks måneders fengsel.
- (22) Jeg går da over til straffutmålingen for overtredelsene av straffeloven § 200 annet ledd annet punktum, jf. tiltalens post II bokstav a-cc.

- (23) Fellelsen gjelder overgrep overfor i alt 46 piker i alderen 9 til 16 år, med hovedtyngden i alderen 11 til 13 år. I perioden fra 2004 til domfelte ble pågrepet i mars 2007, innledet han kontakt med pikene via mobiltelefon og dataprogrammet MSN, slik jeg har beskrevet dette innledningsvis.
- (24) Domfelte fulgte stort sett samme mønster som overfor B og C: Gjennom langvarig kontakt med hver enkelt pike opparbeidet han fortrolighet og tillit. Med noen ganske få unntak presenterte domfelte seg som en ung gutt som hette D og var 15-16 år. Kontakten ble etter hvert dreiet over på et seksuelt spor. Pikene ble overtalt til for eksempel å kle helt eller delvis av seg foran webkamera mens domfelte så på, til å masturbere foran kamera, stikke fingre eller gjenstander inn i skjeden, eller til å sende domfelte nakenbilder av seg selv. Domfelte hadde kontakt av denne typen flere ganger med de fleste pikene, men det var i forhold til hver enkelt pike visse variasjoner med hensyn til arten av de seksuelle handlinger – fra for eksempel fremvisning av bryster, til at én pike lot en hund slikke hennes kjønnsorgan mens domfelte og en annen mann så på via MSN.
- (25) Domfelte har i stor utstrekning lagret bilder og filmer av pikene på sin egen PC. Materialet ble nøye sortert i et eget mappesystem, hvor hver pike hadde sin plass. Mappene var merket med pikens navn, og det var også bilder av pikenes ansikter i materialet slik at de lett ville kunne identifiseres også av andre enn domfelte. Den kontakten domfelte hadde med andre med interesse for barnepornografi, medførte en betydelig risiko for irreversibel spredning av materialet over Internett.
- (26) For 25 av tilfellene har lagmannsretten kommet til at det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter, jf. § 200 tredje ledd. Lagmannsretten har ved denne vurderingen særlig lagt vekt på elementer som at det var tale om nærbilder av kjønnsorganer, at pikene var spesielt unge, at domfelte ga instruksjoner om hvordan pikene skulle forholde seg, at pikene ikke var klar over at bilder og filmer ble lagret på domfeltes PC, samt bildenes omfang og karakter. Hver av disse 25 overtredelsene av straffeloven § 200 annet ledd jf. tredje ledd har en strafferamme på seks års fengsel, altså det doble av rammen etter annet ledd.
- (27) Ved straffutmålingen har jeg som utgangspunkt at hvert av de 46 fortsatte straffbare forhold A dømmes for under tiltalens post II, utgjør en grov krenkelse av den enkelte pike som normalt vil lede til straff i form av ubetinget fengsel. Som sammenligning viser jeg til Rt. 2007 side 422 avsnitt 16, som gjaldt fellelse etter straffeloven § 201 bokstav c for en voksen mann som innledet kommunikasjon av sterkt seksualisert karakter via mobiltelefon med en pike på 13 år. Voksnes utnyttelse av barn og unge via Internett representerer en alvorlig trussel for mindreårige, og det er etter mitt syn god grunn til å markere alvorret og behovet for rettsbeskyttelse gjennom straffnivået i saker som dette. Når overtredelsene samlet sett strekker seg over så lang tid, gjelder så mange – og til dels så unge og særlig sårbare – barn, og er så planmessig og viljefast gjennomført som her, må fengselsstraffen etter mitt syn bli betydelig.
- (28) Jeg vil anta at straffen isolert sett ville ligge mellom to år og seks måneders og tre års fengsel, da hensett til at over halvparten av overtredelsene er subsumert under tredje ledd.
- (29) Fellelsen gjelder endelig fem fortsatte overtredelser av straffeloven § 204 a første ledd bokstav a i form av produksjon, besittelse og formidling av barnepornografisk materiale

og materiale som seksualiserer barn, jf. tiltalens post III bokstav a-e. Strafferammen i bestemmelsen er fengsel i tre år. Noe av grunnlaget gjelder perioden før 20. mai 2005, og formelt sett skulle fellelsen for så vidt vært knyttet til tidligere § 204 i straffeloven, som § 204 a langt på vei er en videreføring av. Jeg kan imidlertid ikke se at dette har betydning for verken straffbarheten eller straffutmålingen i denne saken.

- (30) Besittelsen gjelder godt og vel 8 000 bildefiler og 1 741 filmfiler. Dette er dels materiale som domfelte skaffet seg i forbindelse med de overtreddene av straffeloven § 200 som jeg har omtalt tidligere, og dels materiale domfelte skaffet til veie på annen måte – blant annet gjennom det de tidligere retter har omtalt som et pedofilt nettverk. Jeg legger til grunn at materialet hadde varierende innhold, men at det blant annet var tale om bilder og filmer som fremstilte seksuelle overgrep mot barn.
- (31) Formidlingen av filmer og bilder til andre gjelder i første rekke annet materiale enn det domfelte skaffet seg gjennom sin kontakt med pikene omhandlet i forbindelse med fellelsen etter straffeloven § 200, jf. tiltalens post II. Kun materiale i tilknytning til én av disse 46 pikene er etter det opplyste videreformidlet. Både tingrett og lagmannsrett har imidlertid funnet det bevist at domfelte hadde til hensikt å videreformidle ytterligere av dette materialet.
- (32) Fellelsen etter straffeloven § 204 a omfatter også at domfelte i perioden 2004 til 2007 filmet piker fra 10 forskjellige skoleklasser fra 2. til 8. trinn mens disse var helt eller delvis nakne i dusjen eller garderoben i tilknytning til skolens gymnastikksal. Domfelte var på den aktuelle tiden – og frem til han ble pågrepet i forbindelse med siktelsen i herværende sak – assistent på den samme skolen. Selve snikfotograferingen av skolebarna utgjør et misbruk av stilling og en selvstendig krenkelse overfor hver av de aktuelle pikene som virker klart straffskjerpende.
- (33) Isolert bedømt mener jeg overtreddene av straffeloven § 204 a tilsier en straff på ett års fengsel. Jeg viser her til Rt. 2002 side 1187, som utelukkende gjaldt besittelse av en tilsvarende mengde materiale som i vår sak, bedømt etter straffeloven § 211 slik denne lød før lovendringen 11. august 2000. Førstvoterende tok der utgangspunkt i en straff av fengsel i sju måneder. Jeg viser også til Rt. 2005 side 919, som gjaldt en lignende sak som den fra 2002, bedømt etter tidligere § 204 bokstav d, men hvor det forelå både besittelse og formidling. Også her tok Høyesterett utgangspunkt i en straff av fengsel i sju måneder. Strafferammen er ved § 204 a hevet fra to til tre års fengsel. I vår sak foreligger det både produksjon, besittelse og formidling.
- (34) Det skal utmåles en samlet straff, og jeg finner noe veiledning for nivået i Rt. 2008 side 1403. Her ble en voksen mann dømt til forvaring i sju år med en minstetid på fire år for en rekke seksuelle overgrep mot barn og unge gutter i Thailand, og for produksjon og innførsel av barnepornografisk materiale. Førstvoterende uttalte i avsnitt 14 at den alternative fengselsstraffen – med et visst fradrag for domfeltes tilståelse – ville være omkring seks års fengsel. Saken er ikke fullt ut sammenlignbar med vår, blant annet ved at den gjaldt flere overtredder av straffeloven § 195, og også ett tilfelle av grov menneskehandel. På den andre siden omfattet fellelsen i den saken ikke overtredder av straffeloven § 200.
- (35) Samlet finner jeg en straff på fengsel i sju år passende, før fradrag for tilståelse. Jeg har da latt prinsippet i straffeloven § 62 få noe mindre gjennomslag enn det som gjerne vil være

utgangspunktet, ut fra at nettopp omfanget og helheten i de straffbare handlinger representerer et selvstendig straffskjerpende forhold.

- (36) Domfelte har i det store og hele tilstått det han er dømt for. Ettersom de straffbare forhold for det alt vesentlige også kunne dokumenteres ved bilder og filmer beslaglagt hos domfelte selv, har tilståelsen ikke hatt avgjørende bevismessig betydning. Gjennom til dels omfattende forklaringer har domfelte likevel medvirket til sakens opplysning, og han har også kommet med bidrag til å identifisere en del av pikene. Tilståelsen har også gjort det mulig å spare mange av de fornærmede for å forklare seg for retten, og har også lagt til rette for å begrense påkjenningene for de som har forklart seg. Tilståelsen har også gitt en prosessøkonomisk gevinst. Samlet er det etter mitt syn derfor grunnlag for en straffreduksjon av noe omfang – jeg finner ett år og seks måneders fradrag passende, jf. straffeloven § 59 annet ledd.
- (37) Forsvarer har gjort gjeldende at det ved straffutmålingen er riktig å ta hensyn til det betydelige erstatningsansvaret A er pålagt. Som jeg nevnte innledningsvis, har lagmannsretten tilkjent de fornærmede til sammen 600 000 kroner i oppreisning.
- (38) Jeg peker på at man ved utmåling av bøtestraff – av hensyn til domfeltes økonomiske evne – skal se hen til et eventuelt oppreisningsansvar, jf. straffeloven § 27 første ledd. Inndragningsansvar vil etter Høyesteretts praksis også måtte tas i betraktning ved straffutmålingen, av hensyn til å oppnå en balansert reaksjon samlet sett, jf. for eksempel Rt. 1963 side 1343. Disse to situasjonene har imidlertid begrenset overføringsverdi for løsningen av spørsmålet om et særlig tyngende erstatningsansvar skal påvirke straffutmålingen i formildende retning. En slik samordning må etter mitt syn eventuelt stå på egne ben.
- (39) I forhold til oppreisningserstatning betoner man i dag hensynet til kompensasjon for fornærmede sterkere enn de pønale elementene, jf. blant annet Rt. 2005 side 289 i avsnitt 42. Tradisjonelt er det likevel nokså nær forbindelse mellom straff og oppreisningserstatning både når det gjelder begrunnelse og utmålingsmomenter. Men etter mitt syn er det ikke grunnlag for – som et alminnelig prinsipp – å justere straffen ned under henvisning til at domfelte også ilegges et tyngende oppreisningsansvar for de samme forhold. Momentene som gjennomgående tilsier at oppreisningserstatningen blir høy – grove krenkelser, høy grad av subjektiv skyld hos den ansvarlige, et stort antall fornærmede og så videre – vil regulært tilsi skjerpelse i straffen, ikke reduksjon. Det ville da være noe av et paradoks om man likevel lot rettsvirkningen av disse skjerpene momentene – i form av et høyt oppreisningsansvar – medføre straffreduksjon. Det foreligger meg bekjent heller ikke holdepunkter for en slik samordning av straff og oppreisningserstatning i tidligere praksis fra Høyesterett. I den grad det skjer en koordinering, går den ut på at straffenivået styrer erstatningsutmålingen slik at disse rettsvirkningene *hver for seg* avspeiler de aktuelle krenkelsene. Jeg viser særlig til Rt. 2006 side 961 avsnittene 13-17 med videre referanser.
- (40) Domfelte har hatt en vanskelig oppvekst og sliter i dag blant annet med psykiske problemer. Jeg kan ikke se at dette gir grunnlag for redusert straff.
- (41) Jeg er etter dette kommet til at straffen passende settes til fengsel i fem år og seks måneder.

- (42) Det er opplyst at domfelte er overført til foregrepet soning, og jeg tar derfor ikke med varetektsfradraget.
- (43) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 5 – fem – år og 6 – seks – måneder.

(44)	Dommer Indreberg:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(45)	Dommer Flock:	Likeså.
(46)	Dommer Øie:	Likeså.
(47)	Dommer Coward:	Likeså.

- (48) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 5 – fem – år og 6 – seks – måneder.

Riktig utskrift bekreftes: